

Výzkumný ústav
lesního hospodářství
a myslivosti, v. v. i.

TISKOVÁ ZPRÁVA

Kůrovcová kalamita na severovýchodě Česka je důsledkem mnoha faktorů

Strnady – 26. dubna 2018 – Lesy severní a střední Moravy a Slezska jsou obzvláště zkoušené celou řadou nepříznivých vlivů. Důsledkem je kůrovcová kalamita, především lýkožrouta smrkového, jenž způsobuje odumření stromů během několika týdnů od začátku úspěšného náletu. Území, které trápí časté přísušky, je dlouhodobě postiženo tzv. chřadnutím smrku.

Mezi hlavní faktory, způsobující chřadnutí smrku, zde patří např. **nepůvodnost smrkových porostů pěstovaných na nevhodných stanovištích, vysoká půdní kyselost, nízký obsah živin v půdě, dlouhodobý vodní deficit, mechanické poškození, chronické napadení houbovými patogeny (václavky rodu *Armillaria* sp.), chronické napadení hmyzem atd.** „Výsledkem různě intenzivní míry vzájemného spolupůsobení těchto vlivů je chronické zhoršování zdravotního stavu smrku a snížení jeho obranyschopnosti. Oslabení jedinci jsou pak schopni odolávat napadení podkorním hmyzem jen ve velmi omezené míře,“ říká Jan Lubojacký z Lesní ochranné služby VÚLHM.

O kůrovcových gradacích spojených s „chřadnutím smrku“ na severovýchodě Česka lze hovořit již na počátku 80. let 20. stol. v nejnižších polohách Opavska. V 90. letech se postižení z níže položených lokalit rozšiřuje na celé Opavsko a také na širší území Ostravska a později také do nižších a středních poloh Frýdecko-Míšecka a Bruntálska. Zlepšení situace nastává na přelomu tisíciletí, což se však rázně mění v roce 2003. Kůrovcová gradace se posouvá do středních a vyšších poloh, neboť z nejnižších poloh např. Opavska již smrk prakticky vymizel, a dochází k trvajícimu nárůstu populační hustoty smrkových druhů kůrovců, mezi kterými se nezanedbatelně prosazuje také „problematický“ **lýkožrout severský**. V té době se kalamita rozšiřuje také na Olomoucko a Prostějovsko.

Lesy poničené
kůrovcovou
kalamitou,
Bruntálsko,
2017, archiv
VÚLHM

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

K exponenciálnímu rozvoji trvající kůrovcové kalamity na severovýchodě Česka dochází od klimaticky extrémního roku 2015, kdy zde nastalo **největší sucho za poslední desítky let**. Periody velmi vysokých teplot urychlily vývoj potomstva a vedly k navýšení počtu pokolení. **Svůj gradační potenciál využil nejlépe I. smrkový, který je zde v současnosti pouze doprovázen I. severským a I. lesklým.**

S přispěním nedostatečné reakce vlastníků a správců lesních majetků (pozdní zpracování kůrovcových stromů, neúčinná asanace napadeného dříví, průtahy v dodavatelsko-odběratelských vztazích, nedostatek zpracovatelských kapacit, přebytek dříví na trhu, pokles cen dříví atd.) došlo zejména v širší oblasti Bruntálska a Olomoucka ke vzniku kůrovcové kalamity doslova apokalyptických rozměrů. **S určitou výjimkou centrální části Moravskoslezských Beskyd a nejvyšších partií Jeseníků je kalamitou v současnosti zasažena celá oblast od Šumperska po Vsetínsko.** Kalamitní území se však neustále rozšiřuje prakticky všemi směry a kritická situace vzniká i na mnoha dalších místech po celém Česku (např. Vysočina, jižní a západní Čechy atd.).

„Mezi lety 2003 a 2017 bylo v Česku podle evidence LOS (vztaženo na cca 70 % výměry lesů v ČR) vytěženo těžko uvěřitelných cca 21 mil. m³ smrkového kůrovcového dříví (po přepočtu tak činil celkový objem napadené hmoty cca 30 mil. m³)!“ upozorňuje Jan Lubojacký.

Za současného zdravotního stavu smrku v oblasti severní a střední Moravy a Slezska, tlaku václavky a podkorního hmyzu, zde bude velice obtížné dopěstovat mladší smrkové porosty do mýtního věku. Prvořadým úkolem lesnického provozu proto musí být podle Lesní ochranné služby **aktivní vyhledávání kůrovcových stromů a jejich včasná a účinná asanace, aby se co nejvíce oddálil konečný rozpad stávajících porostů, zastavilo se šíření kůrovcové kalamity a přibrzdil se aktuální strmý nárůst objemu pěstebních činností se všemi negativy, která s tím jsou spojena (obnova**

Lesy poničené kůrovcovou kalamitou, Bruntálsko, 2017, archiv VÚLHM

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

rozsáhlých kalamitních holin, nedostatek sadebního materiálu a kvalifikovaných pracovních sil, následně se bude jednat o přemíru porostů nejmladších věkových stupňů, další rozvoj početnosti spárkaté zvěře atd.). „*Současně nezbývá než doufat v chladnější a srážkově bohatší vegetační sezónu i roky následující, včetně absence větrných disturbancí, které v posledních měsících celou situaci dále značně komplikují,*“ doplňuje Jan Lubojacký.

Kalamity lýkožrouta smrkového nejsou v podmínkách Českých zemí ničím novým nebo neobvyklým. V 19. stol. patřily k nejrozsáhlejší kůrovcovým kalamitám ty, které v 30. letech postihly Jeseníky a Šumavu nebo v letech 1868–1878 opět Šumavu. Velmi rozsáhlá kůrovcová kalamita byla v širším okruhu střední Evropy zaznamenána v letech 1942–1953. Další kalamita proběhla v letech 1983 až 1988. Postiženo bylo celé území Česka a mezi hlavní příčiny bylo uváděno podcenění možnosti přemnožení, rozsáhlé polomy v první pol. 80. let a dlouhodobé sucho v letech 1982 a 1983. Kůrovcová kalamita z let 1993–1996 je připisována na vrub extrémně suchým a teplým rokům počátku 90. let, společně s působením větrných polomů z roku 1991 a „transformačních“ změn v lesním hospodářství, kdy byla rovněž postižena celá republika a vytěženo bylo přibližně 6,75 mil. m³ kůrovcového dříví. V dřívějších dobách byly kůrovcové kalamity soustředěny především do horských oblastí, tedy do míst původního rozšíření smrku. Ruku v ruce s rozvojem jeho pěstování v nižších polohách dochází také k rozšiřování škůdců, jako např. l. smrkového, kteří zde nalézají příhodnější podmínky k rozmnožování (rychlejší vývoj, více pokolení v roce).

Obrazová dokumentace kůrovcové kalamity z roku 2017 je dostupná také na webových stránkách LOS pod odkazem: http://www.vulhm.cz/kurovcova_kalamita

Více o kůrovcové kalamitě, dalších příčinách škod v lesích a prognóze na letošní rok najdete v novém Zpravodaji ochrany lesa:

http://www.vulhm.cz/sites/File/vydavatelska_cinnost/zpravodaj_ochrany_lesa/ZOL_21-2018.pdf

Kontakt: Ing. Bc. Jan Lubojacký, Ph.D., VÚLHM, v. v. i.; pracoviště Frýdek-Místek, e-mail: lubojacky.j@seznam.cz

Při zpracování kůrovcové kalamity vznikají rozsáhlé holiny, jež bude obtížné znovu zalesnit, Libavá, Olomoucko, 2017, archiv VÚLHM